

О.М. Джу́жа,
проректор Національної
академії внутрішніх справ
з наукової роботи,
доктор юридичних наук,
професор, заслужений юрист
України

В.В. Василевич,
начальник кафедри криміно-
логії та кримінально-вико-
навчого права Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
доцент

О.Г. Кулик,
старший науковий співробітник,
в.о. начальника науково-
дослідної лабораторії криміно-
логічних досліджень Державного
науково-дослідного інституту
МВС України, кандидат
юридичних наук

S u m m a r y
By analyzing experience of the national and foreign specialists the authors of the article demonstrate means and directions of studying principles of criminality dynamics in modern society

Основні показники злочинності: міжнародний і вітчизняний досвід

Однією з головних особливостей сучасного світу є прискорений і часто непередбачуваний розвиток багатьох соціально-економічних явищ і процесів. Серед них можна назвати кризу світової економіки, урбанізацію, інтенсивні та різноспрямовані зміни рівня матеріального забезпечення і способу життя різних соціальних груп, міграцію значних мас населення, поширення інформаційних технологій тощо. Не є винятком і злочинність як складне соціальне явище. У багатьох країнах спостерігається збільшення кількості вчинених злочинів, ускладнюється їх структура, виникають нові види злочинних посягань (насамперед у сфері економіки), поширюються такі небезпечні види злочинів, як тероризм, організована злочинна діяльність, корупційні діяння, зростає обіг коштів, здобутих незаконним шляхом ¹.

Відомості про «криміногенний потенціал суспільства», про те, яка частина та які соціальні групи населення найбільш концентрують такий потенціал, чому та які суспільні відносини його знижують чи підвищують, а також які заходи необхідно вжити для його зниження, можна і необхідно систематизувати

За таких умов дедалі більшого значення набуває здійснення ефективного соціально-правового контролю за криміногенною ситуацією. Адже за результатами дослідження даних Першого огляду злочинності у світі, підготовленого ООН, для групи країн із найнижчим рівнем злочинності за значної відмінності в історії розвитку, економіці, етнічному складі, релігійності та менталітеті населення була характерною лише одна спільна ознака — жорсткий соціально-правовий контроль з боку кримінально-правової та інших соціальних систем ².

Ефективне здійснення такого контролю неможливе без систематичного вивчення злочинності, за допомогою якого можна отримати повну, детальну та максимально достовірну за існуючих організаційних і матеріально-технічних умов інформацію про рівень злочинності на зазначеній території за певний період, поширення злочинів деяких типів і видів (складів), осіб, які вчинили злочини, соціально-економічні явища та процеси, що впливають (негативно або позитивно) на злочинність. Аналіз таких процесів дасть можливість визначити тенденції (закономірності) рівня, динаміки та структури злочинності, їх кількісно-якісні параметри на певній території, найпоширеніші та суспільно небезпечні види злочинної поведінки, категорії осіб, які мають підвищену схильність до вчинення злочинів, найбільш криміналізовані сфери соціально-економічного життя. Отже, можна систематизувати відомості про «криміногенний потенціал суспільства», про те, яка частина та які соціальні групи населення найбільш концентрують такий потенціал, чому та які

¹ Див.: Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / За заг. ред. О.М. Джу́жи. — К., 2006. — С. 5.

² Див.: Adler F. Nations not Obsessed with Crime. Littleton/Colorado, 1983.

суспільні відносини його знижують чи підвищують, а також які заходи необхідно вжити для його зниження³.

Вимірювання та аналіз злочинності є одним із головних дослідницьких завдань як вітчизняної, так і зарубіжної кримінології. Він ускладнений через деякі фактори, один із яких — стан кримінального законодавства більшості сучасних держав, за якого майже всі дорослі громадяни протягом життя вчиняють правопорушення, а іноді й не один раз

Такий аналіз становить основу для розроблення прогнозу змін щодо стану злочинності на певній території, які ймовірно можуть статися в майбутньому протягом визначеного періоду, а також основою формування комплексу соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, технічних, соціально-психологічних, культурно-виховних та інших заходів, реалізація яких дасть змогу забезпечити ефективну діяльність із профілактики, запобігання та протидії деяким видам злочинів чи злочинності загалом.

Вимірювання та аналіз злочинності є одним із головних дослідницьких завдань як вітчизняної, так і зарубіжної кримінології⁴. Він ускладнений через деякі фактори, один із яких — стан кримінального законодавства більшості сучасних держав, за якого майже всі дорослі громадяни протягом життя вчиняють правопорушення, а іноді й не один раз. Такий феномен можна визначити як «надмірність кримінального закону». Це свідчить про те, що реєструють лише незначну кількість учинених злочинів. Незареєстровані злочини належать до латентної злочинності, виявлення й оцінка масштабів якої — завдання трудомістке і важкорезалізоване на практиці.

Деякі вчені стверджують, що зареєстрована (врахована) злочинність «представницька» для всієї сукупності злочинів⁵. У ній відображається ситуація зі злочинністю в цілому. Але наскільки можна довіряти репрезентативності такої злочинності? Адже реєстрація часто залежить від

активності населення (наскільки воно, включаючи жертв злочинів, достовірно повідомляє відповідні органи про вчинений злочин). Від належної діяльності міліції (поліції; наскільки вона повно й точно реєструє всі факти злочинів, які стали їй відомі), від державної політики (що саме, на думку влади, є головним об'єктом боротьби зі злочинністю; від характеру злочинів (чи завжди населенню і поліції стають відомі факти шахрайства, екологічних злочинів, фальсифікації товарів і послуг). У всьому світі добре відома селективність (вибірковість) поліції та кримінальної юстиції при виявленні, реєстрації та розкритті злочинів: найбільш повно враховуються так звані *street crimes* (вуличні або «загальнокримінальні» злочини) і «не помічається» злочинність «респектабельна», «елітарна», «білокомірцева» (*white-collar crime*)⁶.

У багатьох західноєвропейських країнах відомості про злочинність публікуються повно, відкрито й наочно (кольорові графіки, діаграми тощо). Порівняльні статистичні дані щодо багатьох країн містяться у звітах ООН

У сучасних розвинутих країнах існує кілька систем обліку вчинених злочинів, які взаємодоповнюють одна одну. Насамперед — це офіційна поліцейська (прокурорська, судова) статистика, що використовується в усіх країнах. Вона формується за різними критеріями: за кількістю затриманих підозрюваних, порушених кримінальних справ, зареєстрованих злочинів. Іноді за основу беруть не всі зареєстровані злочини, а найнебезпечніші або найпоширеніші.

Так, у США публікують відомості ФБР про «індексну злочинність» (UCR — Uniform Crime Reports), до якої належать убивства, зґвалтування, розбійні напади, грабежі, вторгнення в чуже житло із злочинними намірами, крадіжки (на суму понад 50 доларів США), незаконне заволодіння транспортними засобами. Досить повні відомості про злочинність (загалом і за видами щодо федеральних земель, міст із населенням понад 100 тис. жителів, про осіб, які вчинили злочини, про жертви тощо) публікуються у ФРН⁷. У багатьох інших західноєвропейських країнах відомості про злочинність публікуються повно, відкрито й наочно (кольорові графіки, діаграми тощо)⁸.

⁶ Див.: Coleman J. *The Criminal Elite: The Sociology of White Collar Crime*. — NY: St. Martin's Press, 1985; Podgor E. *White Collar Crime in a Nutshell* St Paul (Minn) : West Publishing Co, 1993.

⁷ Див.: *Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Berichtsjahr 2001*. Bundeskriminalamt Wiesbaden, 2002.

⁸ Див.: *The 2000 British Crime Survey // Home Office Statistical Bulletin*. — London, 2000.18/00.

³ Див.: Голина В. В. Преступность: многообразие понятий и предметная сущность явления // *Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В.Я. Тацій*. — Х., 2009. — Вип. 100. — С. 324—326.

⁴ Див.: Закалюк А. П. *Курс сучасної української кримінології: теорія і практика*: УЗКП. — К., 2007. — С. 155—159; Barkan S. *Criminology: A Sociological Understanding*. — New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River, 1997. — P. 51—83; Brown S., Esbensen F.-A., Geis G. (1998) *Ibid.* — P. 109—150; Lanier M., Henry S. (1998) *Ibid.* — P. 36—62, Munch J., McLaughlin E. (1996) *Ibid.* — P. 24—43; Sheley J. (Ed.) *Criminology: A Contemporary Handbook*. — Third Edition. — Wadsworth, Thomson Learning, 2000. — P. 56—83; Tierney J. *Criminology: Theory and Context*. — Prentice Hall, Harvester Wheatsheaf, 1996. — P. 24—43.

⁵ Див.: Зелинский А. Ф. О криминалогической классификации преступлений. — Х., 1978. — С. 210—211; Христинич И. А. *Словарь криминалогических и статистических терминов*. — Х., 2001. — С. 81.

Порівняльні статистичні дані щодо багатьох країн містяться у звітах ООН⁹.

У СРСР всю кримінальну статистику було засекречено. Незначні відомості щодо неї почали публікувати з 1987 р. у щорічних статистичних збірниках «СРСР у цифрах». Перший відносно повний статистичний збірник «Злочинність та правопорушення в СРСР» вийшов друком у 1990 р. і містив найбільш загальні відомості з 1961 р., щодо окремих злочинів — з 1980 р.¹⁰ Водночас загальносоюзні збірники припинили видавати вже 1991 р., а з 1992 р. почали виходити друком російські щорічні статистичні збірники «Злочинність та правопорушення»¹¹. Якщо до 1992 р. включно випуски надходили у відкритий продаж, то з 1993 р. їх вільна реалізація була обмежена. Те ж саме стосується і щорічних статистичних довідників «Стан злочинності в Україні». Існують також інші джерела статистичної інформації. Зокрема, їх публікують у працях вітчизняних криминологів, але ці дані — результат опрацювання статистичних звітів, тобто вони мають вторинний (похідний) характер.

Третім способом вимірювання масштабів злочинності є метод самозвіту (Self-Report Survey). Він полягає в анонімному анкетному репрезентативному опитуванні населення з метою з'ясування того, чи вчинював опитуваний (респондент) будь-які кримінально карані діяння за певний період

Оскільки офіційні статистичні дані поліції неповні, то в багатьох країнах їх доповнюють даними віктимологічних опитувань населення (victimology survey). Суть останніх — анонімне репрезентативне (представницьке) опитування жителів про те, чи були вони особисто або члени їхніх сімей жертвами злочинів за певний, що передую опитуванню, проміжок часу (за рік, півріччя, квартал), і якщо так, то яких саме. У США результати таких опитувань (National Crime Victimization Survey — NCVS) становлять друге найважливіше джерело відомостей про злочинність (разом із статистикою ФБР), а порівняння даних UCR і NCVS — предмет криминологічних досліджень¹².

В Україні національні віктимологічні опитування до цього часу не проводилися. Регіональні

опитування такого спрямування провели в деяких регіонах, і вони мали разовий характер¹³. Слід також зазначити, що їх проводили різні авторські колективи за різними методиками, тому їх результати неможливо порівняти.

Третім способом вимірювання масштабів злочинності є метод самозвіту (Self-Report Survey). Він полягає в анонімному анкетному репрезентативному опитуванні населення з метою з'ясування того, чи вчинював опитуваний (респондент) будь-які кримінально карані діяння за певний період.

Коефіцієнти злочинності розраховуються двома способами: 1) на все населення, яке проживає на певній території; 2) на населення, яке проживає на певній території і досягло віку настання кримінальної відповідальності (в Україні — 14 років). Вибір варіанта розрахунку залежить від наявності відповідних статистичних даних щодо чисельності населення

Цей метод досить поширений за кордоном і майже не застосовується в Україні. Існують й інші національні або регіональні види досліджень, спрямовані на вирішення спеціальних завдань (визначення рівня насильницьких злочинів у регіоні, ступеня латентності тих чи інших злочинів тощо). Так, у США проводять національні дослідження молоді (National Survey of Youth), які дають змогу уточнити стан молодіжної злочинності.

Нині в українській та світовій криминології використовують такі основні показники, що характеризують стан і тенденції злочинності.

Абсолютний рівень злочинності — загальна кількість злочинів та осіб, які їх вчинили, зареєстрованих на певній території за певний період. Вони утворюються шляхом прямого підсумування. Наприклад, кількість зареєстрованих злочинів на території України в 2010 р. становила 500 тис. 902 злочини, а в м. Києві — 35 тис. 946¹⁴.

Коефіцієнт (рівень) злочинності — кількість злочинів (осіб, які їх вчинили), зареєстрованих на певній території за певний період, у розрахунку на визначену кількість жителів цієї ж території (у теорії статистики такі розрахунки здійснюються на 100 тис., 10 тис. чи 1 тис. осіб; ці показники називають єдиною розрахунковою базою). Коефіцієнти злочинності розраховуються двома

⁹ Див.: Newman G. (Ed.) Global Report on Crime and Justice. — NY: Oxford University Press, 1999.

¹⁰ Див.: Преступность и правонарушения в СССР 1989. — М., 1990.

¹¹ Див.: Преступность и правонарушения 2001 // Статистический сборник. — М., 2002.

¹² Див.: Sheley J. Criminology Wadsworth, 2000. — P. 60—79.

¹³ Див.: Бова А. А. Соціологічні опитування потерпілих від злочинів в Україні. — Український соціум. — 2006. — С. 33—34.

¹⁴ Див.: Статистичні дані Департаменту інформаційних технологій МВС України за 2005—2010 рр. — К.: МВС України. — 98 с.

способами: 1) на все населення, яке проживає на певній території; 2) на населення, яке проживає на певній території і досягло віку настання кримінальної відповідальності (в Україні — 14 років). Вибір варіанта розрахунку залежить від наявності відповідних статистичних даних щодо чисельності населення.

Коефіцієнт злочинності розраховується за формулою:

$$Kз = \frac{3(O) \cdot 10^n}{H},$$

де $Kз$ — коефіцієнт злочинності;

3 — кількість зареєстрованих злочинів;

O — кількість зареєстрованих осіб, які їх вчинили;

H — загальна кількість населення на цій території чи кількість населення у віці 14 років і старших;

10^n — єдина розрахункова база.

Наприклад, як відомо, абсолютна кількість злочинів в Україні у 2010 р. становила 500 тис. 902, а в м. Києві — 35 тис. 946. Цього ж року кількість населення в Україні становила 46 млн 900 тис. осіб, у м. Києві — 4 млн 661 тис. осіб¹⁵.

Тоді коефіцієнти злочинності ($Kз$) у 2010 р. становлять:

в Україні на 100 тис. осіб усього населення:

$$Kз = 500\,902 \times 100\,000 / 46\,900\,000 = 1068;$$

у м. Києві на 100 тис. жителів у віці 14 років і старших:

$$Kз = 35\,946 \times 100\,000 / 4\,661\,000 = 771,2.$$

Коли при розрахунку коефіцієнта використовують кількість злочинів, його називають у літературі коефіцієнтом інтенсивності злочинів, а коли враховують осіб, які їх вчинили — коефіцієнтом злочинної активності. Поряд із загальними коефіцієнтами злочинності у процесі кримінологічного аналізу вираховують також спеціалізовані коефіцієнти злочинності на основі даних щодо частини зареєстрованих злочинів або осіб, які їх вчинили, що мають певні ознаки (вид злочину, стать, вік злочинців тощо). Як базу при розрахунку спеціалізованих коефіцієнтів злочинної активності може бути обрано певні групи населення. Так, коефіцієнт злочинної активності жінок, які вчинили злочини, визначається в розрахунку на жіноче населення, учнів середніх шкіл, які вчинили злочини — у розрахунку на всіх осіб, які навчаються в середніх школах, тощо.

Значення цього показника дає змогу порівнювати стан злочинності в різних країнах та регіонах.

Показники структури злочинності — дані, які відображають співвідношення певного виду злочину або групи осіб, які їх вчинили, із загальною кількістю зареєстрованих злочинів або злочинців.

Показником, який характеризує структурні елементи злочинності, є частка або питома вага, що розраховується у відсотках за формулою:

$$Ч(Пв) = \frac{3в}{3з} \cdot 100\%,$$

де $Ч(Пв)$ — частка (питома вага);

$3в$ — вид злочинів, злочинності чи категорія осіб, які їх вчинили;

$3з$ — загальна кількість злочинів чи осіб, які їх вчинили.

Так, у 2010 р. в Україні було зареєстровано 282 тис. 291 крадіжку, що становить 49,8 % від усіх злочинів; грабежів — 26 тис. 839 (5,6 %); 10 тис. 668 (1,9 %) фактів хуліганства; 512 тис. 900 (59,7 %) злочинів проти особи тощо. Серед осіб, які вчинили злочини у 2010 р. в Україні, кількість злочинів, учинених жінками, дорівнювала 31 тис. 457, що становить 13,9 % усіх зареєстрованих злочинів, відповідно чоловіками — 194 тис. 928 (86,1 %).

Показники динаміки злочинності відображають характер її змін у часі, які визначають шляхом порівняння даних про злочинність за один період часу (місяць, квартал, рік) з даними за подібний період у минулому. До основних показників динаміки належать темп збільшення і темп приросту. Під час проведення аналізу застосовують співвідношення двох видів: показника одного періоду з єдиним показником певного періоду в минулому, обраним за базу (базисний метод), показника одного періоду з показником попереднього періоду (ланцюговий метод). Відповідно, показники динаміки можуть бути базисними або ланцюговими.

Показники динаміки обох видів розраховують таким чином:

Темп збільшення:

$$Tб = \frac{Yi}{Yo} \cdot 100\%; \quad Tл = \frac{Yi}{Yi-1} \cdot 100\%,$$

де $Tб$ — базисний темп збільшення;

$Tл$ — ланцюговий темп збільшення;

Yi — рівень певного ряду динаміки;

Yo — рівень базисного ряду динаміки;

$Yi-1$ — рівень попереднього ряду динаміки.

¹⁵ Див.: Статистичні дані Департаменту інформаційних технологій МВС України за 2005—2010 рр. — К.: МВС України. — 98 с.

Темп приросту:

$$T_{np.б} = \frac{Y_i - Y_0}{Y_0} \cdot 100\%; \quad T_{np.л} = \frac{Y_i}{Y_{i-1}} \cdot 100\%,$$

де $T_{np.б}$ — темп приросту (зменшення) базисний;

$T_{np.л}$ — темп приросту (зменшення) ланцюговий;

Y_i — рівень певного ряду динаміки;

Y_0 — рівень базисного ряду динаміки;

Y_{i-1} — рівень попереднього ряду динаміки.

Наприклад, за період 2005—2010 рр. кількість зареєстрованих злочинів в Україні збільшилася з 485 тис. 725 до 500 тис. 902. Базисний темп збільшення становив +3,1 %. Ланцюгові темпи збільшення, порівняно з показником минулого року, дорівнювали у 2006 р. — 13,3 %, у 2007 р. — 4,7 %, у 2008 р. — 4,2 %, у 2009 р. — 13,1 %, у 2010 р. — 15,2 %¹⁶. Показники динаміки відображають основні тенденції змін, які відбувалися протягом періоду, що підлягає вивченню і дає можливість сформулювати загальні висновки щодо випадкових або закономірних змін показників стану, структури та рівня злочинності.

У кримінології використовують також інші показники щодо злочинності, окремих видів злочинів, осіб, які їх вчинили. Це, зокрема, індекс суспільної небезпечності, індекс судимості (кількість осіб, засуджених до кримінальних покарань, що набрали законної сили вироками, на певній території за певний проміжок часу в розрахунку на 1 тис., 10 тис., 100 тис. осіб населення); індекс латентності злочинності (відношення фактичного рівня злочинності до зареєстрованої його частини), рівень розкриття злочинів (відношення розкритих злочинів до зареєстрованих) тощо. Розраховують також інтегративні показники, що враховують одночасно кількість злочинів, їх тяжкість та інші характеристики¹⁷.

Значний інтерес для теорії і практики кримінологічних досліджень становить індекс суспільної небезпечності. Саме він визначає комплексну оцінку злочинності як за кількістю, так і величиною суспільної небезпечності окремих видів злочинів, вчинених на певній території за певний період часу. Його розраховують як агрегатний індекс, тобто відносну величину, отриману внаслідок перетворення

кількох непорівнюваних абсолютних показників (у цьому разі злочинів різних складів, які істотно відрізняються за ступенем суспільної небезпечності) до порівнюваного виду шляхом введення єдиної одиниці виміру (бальної оцінки ступеня суспільної небезпечності злочинів).

Індекс суспільної небезпечності злочинності розраховується за формулою:

$$I_{с.н.} = \sum Z_i \cdot B_i,$$

де $I_{с.н.}$ — індекс суспільної небезпечності злочинності;

Z_i — кількість злочинів i -го (певного) складу, зареєстрована на певній території за певний період часу;

B — кількість балів, які виражають ступінь суспільної небезпечності злочину i -го складу;

Σ — знак суми, який означає, що показники суспільної небезпечності сукупностей злочинів певних складів підсумовуються й утворюють єдиний показник суспільної небезпечності злочинності на даній території за певний період часу.

Індекс суспільної небезпечності злочинності може бути визначений шляхом обчислення даних щодо структури злочинності за ступенем тяжкості, який і виражає ступінь суспільної небезпечності злочину. Обчислення цього показника значно спрощується через наявність у державній статистиці узагальнених даних про кількість зареєстрованих злочинів кожного ступеня тяжкості.

Індекс ступеня суспільної небезпечності злочинності розраховується так:

$$I_{с.т.} = (Z_{о.т.} \cdot B_{о.т.}) + (Z_{т.} \cdot B_{т.}) + (Z_{с.т.} \cdot B_{с.т.}) + (Z_{н.т.} \cdot B_{н.т.}),$$

де $I_{с.т.}$ — індекс ступеня суспільної небезпечності злочинності;

$Z_{о.т.}$ — кількість злочинів кожного ступеня тяжкості: особливо тяжких ($о.т.$), тяжких ($т.$), середньої тяжкості ($с.т.$) та невеликої тяжкості ($н.т.$);

B — оцінка в балах, що відповідає кожному ступеню тяжкості.

Оцінка злочинів кожного ступеня тяжкості розраховується в балах шляхом визначення середнього значення терміну позбавлення волі, який може призначатися за вчинення злочинів певного ступеня тяжкості згідно зі ст. 12 КК¹⁸.

¹⁸ Див.: Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / За заг. ред. О.М. Джужі. — К., 2006. — С. 48.

¹⁶ Див.: Статистичні дані Департаменту інформаційних технологій МВС України за 2005—2010 рр. — К.: МВС України. — 98 с.

¹⁷ Див.: Забрянский Г.И. Криминологические проблемы села. — Ростов н/Д, 1990. — С. 58—74; Коган В.М. Социальные свойства преступности. — М., 1977. — С. 37—44; Криминология : учеб. пособие. — М., 1997. — С. 23—26, 47—99; Максимов С.В. Краткий криминологический словарь. — М., 1995. — С. 31.

Індекс суспільної небезпечності може бути виражений у виді коефіцієнта суспільної небезпечності в розрахунку на 100 тис. усього населення. При цьому загальна сума балів ділиться на кількість населення та множить на 100 тис.

Наприклад, індекс суспільної небезпечності в розрахунку на 100 тис. усього населення в Україні у 2010 р. становив:

$$\frac{2383868}{45778500} \cdot 100000 = 5207.$$

Відповідний показник у м. Києві у 2010 р. становив:

$$\frac{165337}{2799200} \cdot 100000 = 5907.$$

Отже, індекс суспільної небезпечності злочинності в м. Києві 2010 р. був вищим, ніж загалом в Україні.

Оскільки сьогодні під час аналізу злочинності широко використовують дані віктимологічних опитувань населення, звертаємо увагу на *основні показники віктимізації населення*, що використовують при оцінці даних цих опитувань, що здійснюється Міжрегіональним інститутом ООН з вивчення злочинності і правосуддя (UNICRI).

Частка жертв злочину становить відношення кількості респондентів, які постраждали від певного виду злочину (зазвичай за рік) хоча б раз, до загальної кількості респондентів у вибірці у відсотках. За репрезентативної вибірки цей та інші показники інтерпретуються як такі, що поширюються на все населення країни або регіону. Цей показник розраховується за формулою:

$$Чж = \frac{Ж}{H} \cdot 100\%,$$

де $Чж$ — частка жертв злочину;

$Ж$ — кількість респондентів, які постраждали від злочинів;

H — загальна кількість респондентів.

Коефіцієнт кримінальної віктимізації відображає відношення сумарної кількості злочинів певного виду, від яких респонденти постраждали певну кількість разів, до загальної кількості респондентів. Розраховується він для зручності на 100 осіб за формулою:

$$Кв = \frac{Зв}{H} \cdot 100\%,$$

де $Кв$ — коефіцієнт кримінальної віктимізації;

$Зв$ — кількість злочинів певного виду, від яких постраждала частина респондентів;

H — загальна кількість респондентів.

Величина коефіцієнта кримінальної віктимізації завжди вища за частку жертв, оскільки враховує неодноразове вчинення злочинів проти однієї особи.

Груповий коефіцієнт кримінальної віктимізації відображає кількість потерпілих певної групової належності (авто власники, власники велосипедів) до чисельності цієї групи. Розраховують його для зручності на 100 осіб.

Слід підкреслити, що дані про віктимізацію населення — це результат суб'єктивної оцінки потерпілих і вони не проходять юридичної перевірки.

Отже, для здійснення повного та всебічного аналізу злочинності необхідно використовувати весь набір зазначених показників, чітко визначаючи кримінологічне значення кожного з них. Лише на такій методичній основі можна отримати розуміння основних тенденцій та закономірностей сучасної злочинності, цього складного соціального феномену.

Вийшов друком збірник

«Рішення Верховного Суду України» № 2(23)-2011

У збірнику опубліковано 33 судових рішення у цивільних, адміністративних, господарських та кримінальних справах, розглянутих Верховним Судом України у 2010—2011 рр.

Кожне рішення супроводжується правовою позицією. Рішення систематизовані за формами судочинства, галузями законодавства та категоріями справ.

Збірник можна придбати у видавництві «Істина» за адресою:

04073 Київ 73, вул. Сирецька, 38.

Телефони: (44)468-3131, 468-0999, 468-5973.

E-mail: istina_knigi@ukr.net

